

Helsingin kaupunginarkisto

Yleishallinto

Nimi Helsingin maistraatti

Aika 1680–1932

Historia Helsingin Suomen kaupunkien hallintohistoria alkaa noin 1300-luvulla, jolloin paikalliset kauppakylät alkoivat järjestäytyä kaupunkiyhteiskunniksi ja saada erikoisia kaupunkierioikeuksia. Erikoisaseman ulkoisia tunnusmerkkejä olivat, varsinaisen kaupunkilain ohella, mm. oma oikeuspiiri, oikeus perustaa kaupunkihallinnollisia virkoja sekä oma vaakuna, sinetti ja raatihuone.

Porvarioikeudet omaavat kaupunkilaiset muodostivat paikallisen etu- ja velvollisuusyhteisön. Kaupungin itsehallinnon keskeisenä paikallisena edustajana, toimeenpanevana ja johtavana elimenä oli pormestarin ja raadin muodostama korporaatio, joka uudenajan alussa sai vähitellen vakiintuvan nimen maistraatti.

Kaupungille kuuluvista julkisista tehtävistä oli osa valtiovallan nimenomaan määräämiä, osa riippuvaisia paikallisista tarpeista ja toteutumismahdollisuuksista. lisäksi saattoi kaupunki yhteisen edun nimissä laajentaa toimipiiriään, edellyttäen ettei lakeja ja privilegioita rikottu. Puuttuva valvonta ja erilaiset paikalliset edellytykset aiheuttivat melkoista kirjavuutta, mikä luonnehtiikin uudenajan alun kaupunkien kunnalliselämää.

1600-luvulle tultaessa yhdisti maistraatti itseensä kaupunkiyhteisön hallinnon kaikki haarat. Pääasiassa se oli yhteisön esivalta, mutta myös, joskin vähemmän, porvariston edustuselin. Kaupungin ja valtion tehtävien välinen raja oli hyvin häilyvä; yleensä voi katsoa, että melkein kaikki julkinen toiminta kaupungin alueella kuului kaupungille. Valtiovallan mielenkiinnosta ja mahdollisuuksista riippui valvonnan määrä ja laatu.

1500-luvulla olivat säännökset raadin tehtävistä perin ylimalkaiset. Seuraavan vuosisadan aikana myös näitä täsmennettiin:

Pormestarin ja raadin virkatehtäviin tulee varsinaisesti kuulua, että he kaikin voimin ahkeroivat kaupungin eduksi, hyvinvoinniksi ja hyödyksi sekä kasvamiseksi, että järjestystä ja politiaa pidetään voimassa ja milloin jotakin sekavuutta voi välistä päästä valloilleen kaikenlaisissa tapauksissa, mikä myös on vastoin lain säännöksiä, heidän saavuttamiaan privilegioita tai hyviä tapoja, että he ajoissa ehkäisevät sellaisen ja selvittävät parempaan kuntoon, minkä vuoksi ja jotta he sellaisen paremmin voisivat tehdä, me annamme näin ollen heille oikeuden ja luvan järjestää asiat kaupungeissa sen mukaan kuin voi olla hyödyllistä ja hyvää, ei kuitenkaan lain, meidän säädöksiemme tai heidän omien privilegioidensa vastaista, vaan niin usein kuin jotain säädöstä tällä tavoin voidaan tarvita, että se silloin kokonaan kirjoitetaan ja meidän hyväksyttäväksemme esitetään.

Sitten pitää pormestarin ja raadin jakaa lakia ja oikeutta kaupungeissa, kaikella halulla pyrkiä siihen, että riitajutut selvitetään joko ystävyydessä tai lain tuomion nojalla ilman oikeudenkäyntiä, joka on pitkällistä, jotta riita loppuu ajoissa eikä asianomaisille koidu turhia kustannuksia.

(Vuoden 1619 vahvistamaton kaupunkisäännös)

Maistraatin kaupunkielämän valvontaa käsittävissä velvollisuuksia voi näin ollen erottaa hallinnollisia, oikeudenhoidollisia, toimeenpanevia, taloudellisia, yleistä hyvää, järjestystä ja siveellisyyttä valvovia sekä myös lakiasäätäviä ja edustusluonteisia tehtäviä.

Pormestari oli maistraatin päämiehenä lähinnä vastuussa maistraatille kuuluvien tehtävien hoidosta. Ero pormestarin ja raatimiesten välillä, joka alun alkaen ei ollut kovinkaan suuri, kasvoi maistraatin byrokratisoitumisen kanssa, mikä yhä selvemmin alkoi näkyä mm. palkkauksesta.

Helsingissä oli 1600-luvun alussa yksi pormestari ja kolme raatimiestä, mikä kauan riitti kaupungin tarpeisiin. Pormestarien luku tosin nousi kahteen vuosisadan puolivälissä, mutta palautti 1670-luvulla entiselleen.

Kaupunkilain säätämä vuorottelujärjestys ei koskaan päässyt kunnolla juurtumaan Helsingissä. Tähän johti toisaalta raatimiestoimen muuttuminen luottamustoimesta lähinnä virkaluontoiseksi. Toisaalta edellytti etenkin juoksevien asioiden hoito, että maistraatti vuorottelematta oli työvelvollinen.

Koska raatimiehentoimi ei 1600-luvulla vielä ollut selvästi varsinainen virka ei myös ollut selviä pätevyysvaatimuksia. Kaupunkilain mukaan tuli raatimiesten olla valtakunnan alamaisia, omistaa kiinteistö kaupungissa sekä olla yleistä arvontoa nauttivia henkilöitä. Käytännössä siis kuka tahansa hyvämaineinen, monitaitoinen porvari saattoi tulla kysymykseen. Toisaalta jokainen porvari oli velvoitettu ottamaan tehtävän vastaan ellei voinut esittää laillista estettä. Yleensä toi vuosisata mukanaan lainoppineiden raatimiesten luvun lisääntymisen: Kaupunginkirjurina ja kämnerinä toimiminen laskettiin vähitellen yhä suuremmiksi ansioksi pyrittäessä raatimiehen ja pormestarin asemaan.

Kaupunkilain määräysten mukaan oli maistraatti itsensä täydentävä korporaatio. Varsinainen vaalitoimitus oli määrätty suoritettavaksi noin viikkoa ennen Valpurin messua. aiemmin näyttää maistraatti todella täydentäneen itsensä, mutta vähitellen yhteisen porvariston sana alkoi tulla vaalissa yhä vaikuttavammaksi. toisaalta lisääntyä valtiovallan toimeliaisuus 1600-luvulla varsinkin pormestarinvaaleissa. Tarkoitus lienee pääasiallisesti ollut tukea ja täsmentää horjuvaa kaupunkihallinnollista käytäntöä.

Raatimiehet valittiin myös näissä vaalitulaisuuksissa. Näihin vaaleihin valtiolta kiinnitti tuntuvasti vähemmän huomiota. Toisaalta palkkauksen ja merkityksen pienemmyys aiheutti sen, että raatimiehen vaalit olivat huomattavasti riitaisia kuin pormestarien.

Niin rajoitettuna kuin yleinen säännöllistyminen ja asioiden kirjallinen käsittely vielä 1600-luvulla käytännössä ilmenikin, merkitsi valtiovallan harjoittama lisääntyvä kontrolli kaupunkihallinnon tehtävien asteittaista lisääntymistä. On ymmärrettävää, etteivät raatimiehet joutaneet tai aina pystyneetkään suoriutumaan kaikista niistä

tehtävistä, joista osa vaati lisäksi erityistä pätevyyttä tai selvää erikoistumista. Vuosisadan aikana maistraatin avuksi syntyneen virkakoneiston voi jaotella seuraavasti:

- kaupunginsihteerin, -voutin, kassanhoitajan ja vastaavien
- elinkeinoelämän valvojien
- muut toimihenkilöt

Kaupunginsihteerin oli arvotaan lähinnä maistraatin varsinaisia jäseniä, tavallaan maistraatin ja muiden toimihenkilöiden välillä. Vuoden 1619 säännös piti välttämättömänä, että kaupungissa toimi erityinen kaupunginkirjuri, jonka tuli mm. ”oikeaa ja selvää” kaupungin kirjaa”, jonne kaupungin asiat tuli huolellisesti merkitä. Kaupunginsihteerin velvollisuutena oli suorittaa oikeudenhoidon ja hallinnon kirjalliset tehtävät. Hän laati pöytäkirjoja, porvari-, vero- ym. luetteloita, sekä muita virallisia asiakirjoja. Yleisen virallistumisen myötä tulivat lisäksi mm. manttaali- ja veroluetteloiden laatiminen, selvitysten antaminen hovioikeuksille ja lääninhallitukselle, kaupungin kirjeenvaihdon hoitaminen sekä kauppakirjojen ja perintösopimusten laatiminen.

Kaupunginvoudin työhön jäi koko vuosisadan ajaksi pääosiltaan luottamustoimeksi, josta maksettiin vuosipalkkio. Voudin tehtäviin kuului toisaalta maistraatin antamien tehtävien täytäntöönpano, tietyt veronkantotehtävät ja eräänlaisena syyttäjänä toimiminen.

Kaupungin varoista huolehti kassanhoitaja.

1600-luvun ajattelutavan mukaan elinkeinoelämä oli alistettava tarkalle säännöstelylle, valvonnalle ja holhoukselle. Maistraatti oli velvollinen valvomaan, että ”kaupungin elinkeinot kukoistavat”, ja sen avuksi oli muodostunut joukko eriasteista valvontahenkilöstöä. Kauppaa valvoivat kauppataarkastajat apulaisineen, torivouti torikaupan valvomiseksi, kaupunginvaakitsija ja kaupungin mittaaaja, kaupungin parmaaja rehuntarkastajana, tervantarkastajat, mittojen ja painojen tarkastajat sekä oluentarkastajat. He olivat yleensä alempaa porvaristoa ja saivat suorittamistaan tarkastuksista toimenpidemaksun.

Maanviljelystä valvoivat aitojentarkastajat ja peltojaontarkastajat. Lisäksi tulivat kaupungin paimenet.

Ruotu- ja korttelimestarien toimiin kuului heidän oman korttelinsa piirissä palotarkastus, palonsammutuksen johto, irtolaisten valvonta, vartiopalvelusten järjestäminen ja yleisten töiden valvonta. Kaupunginpalvelijat toimittivat kaupunginvoudin valvomina haasteita, valvoivat järjestystä ja irtolaisia, ottivat kiinni rikollisia sekä hoitivat muita vastaavia toimia.

Uudemman ajan kaupunkiprivilegioiden mukaan kaupunkien kunnallistalouden piiriin kuului kolme toimialaa, joiden hoitoon kaupunki nimenomaan oli velvollinen hankkimaan varoja: kaupungin toimihenkilöiden palkkaus, maistraatin tarveaineiden hankkiminen ja kaupungin julkiset rakennukset. Luonnollisesti kunnallistalouden alat: kaupunginmaaomaisuuden hoito, teiden, katujen ja siltojen kunnossapito, kyyditys, köyhäinhoito, yleinen järjestys ja palotoimi.

Porvariston työvoima kuului julkisen talouden voimavaroihin, jota paikalliset viranomaiset saivat tietyissä rajoissa tehtäviensä toteuttamiseen. Kaupunki saattoi esimerkiksi velvoittaa koko tai osan porvaristoa uuden tien rakentamiseen.

Kaupungin tärkeimmät tulolähteet muodostivat porvarismaksut, sakko- ja takavarikkotulot, maaomaisuuden tuotto, tonttiäyrit, tuulaaki ja muut kauppamaksut, aksiisitulot, välittömät rahaverot sekä kunnalliset yritykset.

Jo 1600-luvulla oli alkanut muodostua yhä selvempi raja pormestarin ja raadin maistraatissa ylläpitämän hallinnollisen toimivallan sekä heidän raastuvanoikeudessa harjoittamansa oikeudellisen vallankäytön välillä. Seuraavallakaan vuosisadalla ei näitä täysin eroteltu, vaan hoitivat niitä samat henkilöt. Tosin mm. Helsingissä saatiin aikaan alkeellinen työnjako siten, että eri pormestarit toimivat puheenjohtajina maistraatissa ja raastuvanoikeudessa, mutta jäsenet olivat kummassakin elimessä samat.

Maistraatin yleiset hallinnolliset tehtävät olivat 1700-luvulla olennaisia osiltaan samat kuin edelliselläkin vuosisadalla.

Virallinen istuntokausi alkoi helmikuun puolivälissä. Vaalit pantiin käytännössä toimeen jo heti istuntokauden alussa. Säännölliset kokouksensa maistraatti keskeytti mätäkuun ajaksi, jolloin jäsenet saivat omistautua porvarillisille ammalleen.

1700-luvulla vaati pormestarien ja raatimiesten tehtävien laatu yhä korkeampaa juridista sivistystä. Lakiin perehtymättömän oli ajanpitkään mahdotonta hallita yhä lisääntyvää asetus- ja ohjemäärää. Vuosisadan puolivälistä lähtien olikin oikeuspormestarin virkaan lupa valita vain juristi; kauppa (politie) pormestarin viran haltijoilta ei yleensä vaadittu muodollista erikoiskoulutusta.

Raatimiesten lukumäärä oli vuosisadan alussa neljä, lisääntyäkseen puolivälissä kahdella ylimääräisellä raatimiehellä. Talusasioita käsiteltäessä kämnerioikeuden puheenjohtaja toimi yleensä viidentenä raatimiehenä. Mikäli raatimiehiä ei ollut tarpeeksi paikalla, asetettiin tilalle joku varajäsen, tavallisesti joku kaupunginvanhimmista. Eri toimien yhdistäminen, esim. raatimiehen ja kaupunginsihteerin oli taloudellisista syistä sangen yleistä.

Maistraatin jäsenet valittiin edelleen porvariston suorittamilla vaaleilla. Pormestarinvaaleissa asetettiin ehdolle kolme eniten ääniä saanutta ehdokasta, joista kuningas suoritti lopullisen nimityksen. Raatimiehen vaaleissa äänestettiin yhtä ehdokasta ja maaherra vahvisti vaalin. Äänioikeus oli kaikilla hyvämaineisilla, veroa maksavilla pormestareilla.

Vuoden 1696 palkkasääntö ei vielä tehnyt mitään eroa eri raatimiesluokkien välillä, mutta seuraavan vuosisadan lopulla oli kahden raatimiehistä oltava lainopillisesti sivistynyt. Heille maksettiin myös korkeampaa palkkaa. Lainoppineista ja ”oppimattomista” raatimiehistä käytetyt nimitykset vakiintuivat vasta 1800-luvulla oikeus- ja kunnallisraatimieheksi (justitie- och politierådman).

1700-luvun alkuvuosien sekavat olot haittasivat säännöllisen työjärjestyksen laatimista, etenkin koska maistraatti joutui usein toimimaan vajaalukuisena. Pikkuvihan jälkeen tuli tavaksi vahvistaa työjärjestys vuosittain. vuonna 1767 saatiin vihdoinkin aikaan pysyvämpi työjärjestys. Tämän mukaan vanhin raatimies valvoi teitä ja siltoja sekä ruotumestareita. Hän oli vastuussa ajomiehistä, rahdinsoutajista ja

palovahdeista. Lisäksi hän valvoi läänin rahastoon meneviä maksuja. Toinen raatimies valvoi kaupunginteurastajia ja kalastajia. Hän suoritti myös mittauksia ja katsastuksia ja valvoi kaupungin loisia ja irtolaisia sekä matkustavaisia ja ilmoitti maistraatille luvattoman kaupan. Neljäs raatimies järjesti majoituksen varuskunnan sotilaille ja kuninkaan asioissa liikkuville, otti osaa tonttien mittaukseen ja tarkastusten sekä arvioiden suorittamiseen. Lisäksi hän valvoi rahastonhoitajan ja varastokirjurin tehtäväänhoitoa sekä mittajia ja satamavouteja.

Tämän kaiken valvonta kuului pormestarille. Lisäksi hän vastasi perunkirjoituksista ja perintöasioista ja oli puheenjohtajana ammattikuntaoikeuksissa.

Jo seuraavalla vuosikymmenellä lisääntyi raatimiesten luku kahdella. Tällöin muuttui myös työjärjestys. Pormestari oli kaupungin yllin johtomies, jolle ilman erikoistehtäviä kuului ylin valvonta. Ensimmäinen raatimies toimi puheenjohtajana ammattikuntien kokouksissa ja valvoi käsityön etuja. samoin hän valvoi palovahtien toimintaa. Toinen raatimies valvoi palomestareista, palokalustoa ja matkustavaisia. Hänen oli estettävä laitton kaupankäynti kaupungin alueella. Lisäksi hän oli hospitaalin johtokunnan jäsen. Kolmas raatimies piti silmällä rahdinsuotajia ja –ajureita. Hän oli järjestettävä kaupungin kyytiolot. Samoin hänellä oli hallussaan metallinvalvontaleimat. Neljäs raatimies oli kaupunginkassan ja ylöskantokassan valvoja. Hän valvoi myös veronperintää, julkisten rakennusten kuntoa ja toimi mittajien ja kirvesmiesten esimiehenä sekä tarkasti kaupungissa käytetyt mitat ja painot. Viides raatimies huolehti majoituksesta ja valvoi teurastajia ja kalastajia. Kuudes raatimies oli vastuussa kaupungin katujen, teiden ja siltojen kunnosta, irtolaisten työhön sijoituksesta ja laittoman kerjuun estämisestä. Hän valvoi myös konkurssien ulosmittausten suorittamisen.

Lisäksi oli kukin raatimies vuorollaan huutokauppakamarin puheenjohtajana. Kaksi raatimiestä suoritti perunkirjoitukset ja huolehti muista esiintyvistä perintöasioista aina neljä kuukautta kerrallaan. Samanlaista järjestystä noudatettiin myös katsastuksissa ja arvioinneissa. Lisäksi raatimiehet olivat jäseninä kaupungin erikoistuomioistuimissa.

Arvoasteikossa heti raatimiesten jälkeen tuli kaupunginsihteerin. Hänen tehtävänsä olivat jokseenkin samat kuin edellisellä vuosisadalla, so. kaupungin kirjeenvaihdon hoitaminen, toimiminen julkisena notaarina, so. meriselityksistä huolehtiminen ja erilaisten pöytäkirjaotteiden laatiminen. Hän vastasi myös kaupungin arkistosta. Nimi kaupunginsihteerin valittiin maistraatin ja porvariston toimesta samoin kuin raatimiehetkin. Vuodesta 1751 sihteerin apuna oli kaupunginnotaari.

Kaupungin kassasta huolehti rahastonhoitaja.

Yleisestä järjestyksestä vastasivat kaupunginviskaali ja -vouti, mitkä toimet vuoteen 1750 asti olivat yhdistetyt. Viskaali toimi myös eräänlaisena yleisenä syyttäjänä.

Alimpana toimenhaltijaryhmänä olivat kaupunginpalvelijat.

Myös 1700-luvulla saattoivat kaikki porvarioikeudet omaavat kaupunkilaiset osallistua yhteisten asioiden käsittelyyn raastuvankokouksessa, joka kokoontui kahdesti vuodessa. Myös muulloin saattoi maistraatti kutsua sen koolle. Erityisen säännöllisesti vetosi maistraatti raastuvankokoukseen silloin, kun kyseessä olivat maksut vuosirahasäännön ulkopuolella. Laajempiin rakennustöihin ei ryhdytty sitä

kuulematta; majoituskysymysten ratkaisussa siihen vedottiin ja sille myös luettiin kuninkaan kirjeet ja valtiopäivapäätökset.

Aikaisemmin mainittujen sääntöjen ohella mainittakoon maistraatin toimiin vaikuttaneista valtiovallan päätöksistä mm. seuraavat:

- Kongl. Maj:ts Giästfifware-Ordning v. 1734, selityksineen mm. vv. 1766, 1769, 1770, 1776, 1783, 1786, 1791.
- Porvarioikeuksien myöntämisestä: Kauppakaari, luku 3,1 §, sekä lisäykset mm. vv. 1756, 1766, 1774, 1790, 1800.
- Uloshaun Kaari, luku 1, 3 §, sekä mm. Kun. As. 28.7.1798 ja em. lain luku 3 4 §, täydennyksineen v. 1798.

Helsingin pääkaupungiksi tulosta ja sen aiheuttamista muutoksista huolimatta ei kaupunkihallinnon yleislinjoissa voi 1800-luvun alkupuolella havaita mainittavia muutoksia. Keskeisenä elimenä toimi edelleen maistraatti, jolle kuului ylin toimeenpanovalta. Maistraatin oli myös valvottava yleisten raastuvankokousten ja kaupunginvanhinten tekemien päätösten lainmukaisuutta. Siinä suhteessa sen voi katsoa edustaneen valtiovaltaa. Muutenkin maistraatti joutui, yleisen tehtäväänjaon valtion ja kunnan välillä olleessa vähintäänkin epämääräinen, suorittamaan valtiovallan tehtäviä. Monissa kohdin taas valtiovalta joutui täydentämään kaupunkihallintoa sen puutteellisilla alueilla, mistä aiheutui varsin tiivis yhteistoiminta kruunun ja kaupungin välillä.

Viime vuosisadan alussa maistraatilla oli edelleen kaksi päätehtävää: Oikeudenhoito ja järjestyksen valvonta. Jälkimmäiseen sisältyi myös koko se elinkeinoelämän laaja, tarkka ja yksityiskohtainen valvonta, jota säännökset jo 1600-luvun perintönä vaativat ja joista kaupungin oli piirissään huolehdittava. Maistraatin hallinnolliset tehtävät olivat siis sangen moninaiset. Sen tuli pitää huolta kaupungin maaomaisuudesta ja tämän saattamisesta tuloa tuottavaksi, kaupungin rahavaroista, kaupunkiasutuksen suunnittelusta, katujen ja teiden kunnossapidosta, järjestystoimesta ja kaupungin suojeluväestä.

1800-luvun alkupuolen ajan oli maistraatti edelleen kollegiaalisen viraston tapaan toimiva elin, jonka puheenjohtajana oli maistraatti. Maistraatin toimiessa oikeusistuimena sen puheenjohtajana oli oikeuspormestari, muulloin kunnallispormestari. Maistraatti ja raastuvankokous valitsivat edelleen raatimiehet ja vaalin vahvasti maaherra. Vuosisadan alussa raatimiehiä oli kuusi, joista kolme oikeus- ja kolme kunnallisraatimiestä.

Raastuvanoikeuden ja maistraatin pöytäkirjat olivat muodostaneet omat erilliset sarjansa jo vuodesta 1810 lähtien, mutta vasta vuonna 1855 maistraatti jaettiin kahteen erilliseen osastoon, maistraattiin ja raastuvanoikeuteen. Jälkimmäisen puheenjohtajana toimi oikeuspormestari, edellisen kunnallispormestari. Raastuvanoikeus käsitteli oikeusistuimena riita- ja rikosasiat, hallinnollisten asioiden kuuluessa maistraatille. Kuitenkin hoidettiin suurin osa varsinkin kaupungin talousasioista yhteisistunnoissa.

Kaupungin hallintotehtävien laajetessa kilpaa väestömäärän kanssa jouduttiin myös virkakoneistoa laajentamaan. Vuonna 1834 perusti kaupunki erityisen komitean huolehtimaan kaupungin yleisten töiden järjestelyistä, katujen, siltojen yms. korjauksista ja hoidosta. Koska suurin osa kaupungin tuloista perusverorasituksen

jakautumiselle eri kaupunkilaispiirien kesken. Taksoitusmiesten tehtävä oli sitäkin merkityksellisempi, koska heidän suorittamaansa verotukseen ei maistraatin puolelta yleensä pyritty puuttumaan.

Vuosisadan puolivälistä lähtien lisääntyi maistraatin työpaine jatkuvasti. Toisaalta huomattavasti laajentunut elinkeinovapaus osaksi vähensi sen valvontatehtäviä, toisaalta muutti niiden suuntaa. Vuonna 1869 annettiin maistraatille vihdoinkin uusi, selväpiirteinen työjärjestys. Siinä määrättiin seuraavasti:

”Helsingin kaupungin maistraatin ja raastuvanoikeuden muodostavat kunnallisormestari, oikeusormestari, 7 oikeusraatimiestä ja 2 kunnallisraatimiestä; tämän lisäksi on maistraatissa maistraatinsihteeri, 2 maistraatinnotaaria, 4 siviilnotaaria, 4 rikosasiainnotaaria, aktuaari ja kanslisti. Maistraatti, jossa molemmat pormestarit ja kaikki raatimiehet ovat jäseninä sekä kunnallisormestari ... toimii puheenjohtajana, kokoontuu joko ... yhteisenä maistraattina taikka osastona, jonka muodostavat kunnallisormestari, oikeusraatimies ... sekä kaikki kunnallisraatimiehet.”

Yhteisistunnoissa maistraatin tuli käsitellä

- verotusperusteita koskevia asioita
- kaupungin omaisuuden käytön perusteita
- lainojen ottoa ja uusien määrärahojen myöntämistä
- vuosittaisen rakennus- ja yhteisen työohjelman vahvistamista
- virkamiesten ja toimihenkilöiden ottamista ja palkkaamista sekä
- valtiopäiväedustajien nimeämistä
- maistraatin työjärjestysasioita
- ylemmille viranomaisille lähetettäviä ehdotuksia ja lausuntoja.

Osastona toimiessaan maistraatin tuli käsitellä kaikki muut maistraatin nimellä tulevat asiat, kruunun ja kaupungin tulot, ulosottolaitos, huutokauppatoimi, satamakonttori, muut hallinnon maistraatille kuuluvat haarat sekä valmistella yhteisistuntoasiat ja hoitaa päätösten toimeenpanot.

Samana vuonna annettiin maistraatin toiminnasta yksityiskohtaiset ohjeet, joissa mm. säädettiin maistraatin osastossa työskentelevälle oikeusraatimiehelle kuuluvaksi jäsenyyden ohella seuraavat tehtävät:

- toimia kaupungin majoituskomiteassa jäsenenä ja pormestarin poissa ollessa puheenjohtajana
- kunnallisormestarin valvonnan alaisena johtaa kaupungin ulosottolaitosta, jossa ominaisuudessa hänen tuli pitää diaaria kaikista tuomioista, päätöksistä, sakkoluetteloista, hukkaamiskieltopäätöksistä yms., jotka jätettiin maistraattiin toimeenpanoa varten sekä kuvernööriin jättämistä virka-apuasioista; johtaa sekä valvoa kaupunginvoutien toimintaa sekä valvoa heidän tilityksiään ja laatia tätä toimintaa varten tarvittavat toimeenpanomääräykset sekä kirjelmät.
- Lisäksi hänen tuli vuorotellen kunnallisneuvosmiesten kanssa toimia huutokauppakamarin esimiehenä.

Ensimmäisen (virassa vanhimman) kunnallisraatimiehen tuli

- pitää hallussaan kaupungin kassaholvin avaimia

- valvoa yhdessä kaupungininsinöörien kanssa kaupungin rakennuksia näiden irtaimistoja, varastoja, työvälineitä yms. sekä pitää näistä luetteloa
- suorittaa yhdessä toisen kunnallisraatimiehen kanssa ne katsastukset ja arvioinnit, joissa edellytettiin kahden maistraatin jäsenen läsnäoloa

Toinen kunnallisraatimies

- piti silmällä kaupungin maa- ja vesiomaisuutta, niihin kuuluvia maanteitä, myllyjä, satamia ja kalavesiä
- suoritti ne mittaukset, katsastukset ja arvioinnit, joissa edellytettiin yhtä maistraatin jäsentä

Kolmas kunnallisraatimies

- laati ylimalkaisia luetteloita kaupungin kassan erityisrahastojen maksujärjestelyistä
- suoritti tavaraleimaukset ja muut hallioikeuden määräämät tehtävät piti kaupungissa olevista tehtaista, kaupasta ja käsityötoimesta luetteloita, joita maistraatin tuli antaa, sekä antoi maistraatilta vaaditut hintatiedot
- hoiti erityiskatselmukset ja -arvioinnit
- valvoi rahtiajureita ja -soutajia sekä kalanostajia
- hoiti niitä raatimiehen tehtäviä, joita ei erityisesti määritelty muille kuuluviksi

Maistraatille varattiin kuitenkin oikeus muuttaa tätä tehtäväinjakoa.

Maistraatin kansliaa, joka oli yhteisenä maistraatilla ja raastuvanoikeudella, johti maistraatin sihteeri. Kanslian tehtävänä oli

- vastaanottaa kaikki saapuvat asiakirjat ja diarioida ne, lukuun ottamatta niitä, jotka suoraan jätettiin ulosottotointa valvovalle virkamiehelle
- toimittaa pormestarin määräämät maistraatin kirjelmät, vastaanottaa ja esitellä kunnallis-pormestarille ne kirjalliset ja suulliset hakemukset, jotka pormestari saattoi yksin ratkaista (so. passitodistukset, alkuperäistodistukset, piilukirjat, mittakirjat, sertifikaatit, kansanpassit, yms.) ja huolehtia näiden todistusten antamisesta edelleen
- pitää kaupungin porvarismatrikkelia ja laatia porvarinoikeuskirjat, valtakirjat, erokirjat ja vastaavat.

Tämän lisäksi maistraatinsihteerin tuli

- hoitaa maistraatin ja raastuvanoikeuden pöytäkirjoja sekä eräät raastuvanoikeuden asiat
- laatia rasisetodistukset tonteista, asumuksista ja hallioikeuden alaisista tehtaista ym.

Maistraatin sihteeri toimi myös julkisena notaarina.

Molemmat maistraatinnotaarit

- laativat maistraatin ja yhteisistuntojen pöytäkirjat sekä niiden diaarimerkinnät ja toimitukset
- pitivät luetteloa lykkääntyneistä asioista.

Näiden ohella maistraatinnotaarit pitivät seuraavat luettelot:

- maistraatin sakkoluettelo
- yksityisille myönnettyihin etuisuuksiin vaikuttaneiden päätöksien luettelo
- luettelo maistraatin päätöksistä, joilla vahvistettu maksuja maistraatin kassaan
- luettelo kaupunginkassaan jätetyistä, maistraatin hyväksymistä takuusitoumuksista

Aktuaari huolehti mm. maistraatin arkistosta.

Ylläesitetty työjärjestys ei ennättänyt saada paljoakaan elinikää ennen kuin maistraatin tehtävät melkoisessa määrin muuttuivat. Kaupunkien kunnallishallinto uudistettiin perin pohjin 8.12.1873 annetulla asetuksella kunnallishallinnosta kaupungeissa. Samalla kun asetus laajensi kaupunkikunnan toimivaltaa lisäämällä sen tehtäviin huomattavia uusia alueita, se virallisesti lakkautti porvariston erioikeudet kunnallishallinnossa. Päätösvalta kaupungin asioissa siirtyi maistraatti-raastuvankokouslinjalta kolmeksi vuodeksi kerrallaan valittavalle kaupunginvaltuustolle. Tämä asetus pysyi voimassa vuoteen 1917.

Maistraatti oli myös uuden asetuksen mukaan kaupungin ylin hallintoviranomainen. Sen tehtävänä oli valvoa, että kaupungin omaisuutta, tuloja, etuja ja oikeuksia asianmukaisesti hoidettiin ja että toimeenpanoa varten asetetut elimet ja henkilöt toteuttivat valtuuston päätökset. Jos maistraatti huomasi jonkin päätöksen olevan ristiriidassa lain ja asetusten kanssa, oli se velvollinen kieltämään päätöksen toimeenpanon. Maistraatilla oli myös aloiteoikeus kaupungin asioissa.

Varsinaiseen maistraatin juoksevaan rutiiniin tämä muuten käänteentekevä asetus vaikutti siinä määrin vähän, että vasta v. 1881 maistraatti sai uuden työjärjestyksen. Kun sitä vertaa vuoden 1869 vastaavaan huomaa lisäksi, että todellinen ero supistuu uuteen työnjakoon kunnallisraatimiesten kesken. Näiden lukumäärä oli, varsinaisten juoksevien raha-asioiden jäätyä rahatoimikamarille, supistettu kahteen. Lisäksi oli

”Majistraatille avuksi asetettuina yksi Majistraatinsihteeri, joka myös on Julkinen Notarius, kaksi Majistraatinnotariusta, yksi Aktuarius ja yksi Kanslisti.”

Maistraatin ja raastuvanoikeuden yhteistyö oli lakannut jo vuonna 1879. Maistraatin jäsenten ja useimpien virkamiesten tehtävät olivat entiset. Kunnallisraatimiehistä säädettiin seuraavaa:

Ensimmäinen, virassa vanhempi kunnallisraatimies on velvollinen

- pitämään huostassaan ... täkäläisen lääninrahaston avainta ja suorittamaan kaikki ne toimitukset, joihin (tämä seikka) antaa aihetta, likinnä käyttämään ... maistraatille kuuluvaa ylivalvontaa kaupungin yhteisestä omaisuudesta, tuloista, eduista ja oikeuksista, niin myös niiden kaupunginvaltuutusmiesten päätöksiä toimeenpanemisesta, jotka maistraatti on määrännyt pantavaksi täytäntöön, siten että hän mm. tarkastelee kaupunginkassaa ... kuin myös kutsuttuna on läsnä niissä tarkastuksissa ja lähtö-, tulo- ja talouskatselmuksissa, jotka on rahatoimikamarin pidettävät, .. sen selville saamiseksi, missä tilassa on kaupungin irtain ja kiinteä omaisuus yhdessä jonkun toisen siihen määrätyn raatimiehen kanssa kaikki ne katsastukset ja arvioit, ... jotka ovat kahden maistraatinjäsenen toimitettavat

- pitämään hallussaan avainta niihin makasiineihin ja säilytyshuoneisiin, missä on maistraatin hoidettavaksi jätettyä omaisuutta ja laatimaan tavarasta luettelot
- tekemään ja pitämään luettelot kaupungin kaupasta, tehtaista ja käsiteostoista, jotka maistraatin tulee antaa
- toimittamaan katsastukset alkuperätodistuksia varten sellaisille tuotteille, jotka saa viedä Venäjälle tullitta
- antamaan ne hintailmoitukset, jotka maistraatti on velvollinen viranomaisille toimittamaan.

Toinen kunnallisraatimies on velvollinen

- pitämään kaikki ne mittaukset, katselmukset ja arvaukset kruunun kaupungin tai yleisen laitoksen tai yksityisen henkilön tarvetta varten, joita yksi maistraatinjäsen kaupungin insinöörin tai muun maistraatin ulkopuolella olevan henkilön avulla tai avutta voi toimittaa
- antaa maistraatilta satunnaisesti vaaditut hintailmoitukset sekä toimittamaan kaikki ne kunnallisraatimiehen ulkonaiset työt, jotka eivät ole erittäin mainitut tässä työjärjestyksessä.

Maistraatille jäi oikeus muuttaa tätä virkatehtävään jakoa. Varsinkin ne tehtävät, joita ei ollut ”erittäin mainittu” työjärjestyksessä osoittautuivat jo lähivuosina sangen enentymiskykyisiksi. Näitä olivat mm. erilaisten taksojen laatimisesta annetut määräykset (esim. kestikievaritaksa v. 1883), velvollisuus antaa tilastotietoja teollisuushallitukselle (v. 1884), määräykset viinan valmistuksesta, myynnistä ja valvonnasta (v. 1886), jokakuisen passiluettelon laatiminen kuvernööriä varten (v. 1888) sekä velvollisuus pitää alusrekisteriä (v. 1889).

Tämä tuntui etenkin, kun vuosien 1887 ja 1906 pienehköjä muutoksia lukuun ottamatta ei varsinaista työjärjestysuudistusta tapahtunut ennen vuotta 1911, jolloin lääninhallitus vahvisti maistraatille seuraavan työjärjestyksen. Siinä maistraatin yläkerros, pormestari ja neuvosmiehet, säilyi ennallaan päätehtäviltään ja lukumääräisesti. Kunnallispuhemies tuli, puheenjohtajuutensa ja jäsenyytensä ohella

- hoitaa maistraatin töiden ylin valvonta
- johtaa maistraatin kansliaa ja valvoo sen virkamiehiä
- valmistaa ja esitellä maistraatille sen päätehtävissä olevat asiat paitsi erityisesti oikeusneuvosmiehelle määrätty
- valvoo maistraatilta pyydettyjen virka-aputoimien suorittamista, paisti oikeusneuvosmiehelle kuuluvat
- tarkistaa kirjediaari ja allekirjoittaa toimituskirjat.

Oikeusneuvosmiehen tuli, varapuheenjohtajuutensa ja jäsenyytensä ohella

- valmistella ja esitellä ulosottoasiat, pitää niistä pöytäkirjaa ja laatia sekä allekirjoittaa niistä toimituskirjat
- pitää silmällä kaupunginvouten ja ulosottolaitoksen henkilökuntaa
- valvoo maistraatille kuuluvien rangaistusten toimeenpanoa
- laatia ja pormestarin kanssa allekirjoittaa näitä asioita toimituskirjat
- pitää maistraatin sakkoluetteloa
- pormestarin olleessa tilapäisesti estettynä hoitaa hänen tehtäviään.

Kunnallisneuvosmiesten tuli, jäsenyytensä lisäksi

toimittaa kaupungin rahavarainkatsastus

- olla kutsuttuna läsnä lähtö- ja tulokatselmuksissa ja taloudellisissa tarkastuksissa, joita rahatoimikamari pitää sen seikan selvittämiseksi, missä kunnossa kaupungin maa- ja vesitilukset ovat, ... sekä näillä olevat rakennukset, viljelykset, istutukset, maantiet, myllypaikat, satamat ja kalavedet, ja mikäli näissä toimituksissa tai muuten ilmenee syytä muistutukseen, viipymättä ilmoittaa se maistraatille
- suorittaa kaikki ne katsastukset ... ja arvioimiset, jotka ovat kahden maistraatinjäsenen suoritettavat yhdessä muiden katsastusmiesten kanssa suorittaa kaupungin rakennusjärjestyksessä ja muissa kunnallisasetuksissa tarkemmin mainitut katselmuksiset ja toimitukset
- valvoa pörssihuutokauppoja siitä erikseen säädetyllä tavalla toimittaa kaikki ne katselmuksiset ja arvioinnit ... jotka yhden maistraatinjäsenen on suoritettava tai joita maistraatti erityistapauksissa määrää toimitettaviksi
- toimittaa sellaista tarkastusta ja valvontaa myrkkujen kaupan, huutokaupanpitäjän ammattiliikkeeseen ja muuhun sellaiseen nähden, joka on ... maistraatinjäsenen suoritettava

Nämä tehtävät suoritettiin yleensä vuorokuukausina. Ensimmäisen kunnallisneuvosmiehen tuli erityisesti

pitää hallussaan maistraatin avainta niihin makasiineihin, ja muihin talletushuoneisiin, joihin maistraatin hallussa oleva tavara on pantu varastoon, sekä pitää täydellistä luetteloa sellaisesta tavarasta

- laatia maistraatin annettavat, kaupungin kauppa, teollisuutta ja käsityölaitoksia koskevat luettelot.

Toisen kunnallisneuvosmiehen tuli

- laatia ne hintailmoitukset, jotka maistraatti on velvollinen määrääjain tai sattumoisin viranomaisille antamaan
- suorittaa Venäjän viranomaisten edellyttämät katselmuksiset ja arvioinnit.

Maistraatilla oli apuna maistraatinsihteeri, joka samalla toimi julkisena notaarina, toinen julkinen notaari, kaksi notaaria, yksi avustava rikostuomioiden toimeenpanija, sekä muuta kanslia- ja apuhenkilökuntaa.

Maistraatinsihteerin velvollisuutena oli

- laatia ja varmentaa kaikki maistraatin toimituskirjat, paitsi muille määrätty
- esitellä hakemukset sellaisten todistusten saamiseksi, joita puheenjohtaja ilman maistraatin päätöstä voi antaa, sekä laatia ja lähettää ne
- laatia ja lähettää maistraatin antamat valtakirjat, viranvahvistus- ja erokirjat
- laatia ja edelleen toimittaa maistraatin kuulutukset, hoitaa teoslainakiinnitysasiain pöytäkirjoja, lähettää pöytäkirjan otteet näitä asioita sekä antaa rasiustodistukset
- pitää laivakiinnitys- ja laivarekisteriasia pöytäkirjaa ja hoitaa laivarekisteriä siihen kuuluvine asiakirjoinen sekä antaa niistä toimituskirjat.

Ensimmäisenä julkisena notaarina hänen tuli

- toimittaa vekseli-, meri- ja muut protestit sekä laatia ja lähettää otteet niissä syntyvistä pöytäkirjoista
- olla saapuvilla obligaatioiden arvunnoissa ja erinäisissä muissa vastaavissa toimituksissa kutsuttuna sekä antaa pöytäkirjan otteet.

Toisen julkisen notaarin tuli olla yleisölle apuna kaikenlaatuisten notaarintodistusten antamisessa, joita ei ylempänä mainittu.

Notaarien tuli

- pitää vuorotellen maistraatin pöytäkirjaa silloin, kun tämä tehtävä ei kuulunut oikeusraatimiehelle tai maistraatinsihteerille
- laatia pöytäkirja ja jättää se tarkastettavaksi
- pitää diaaria kaikista maistraatissa käsiteltävistä asioista
- laatia diaarien ja luetteloiden pohjalta ne tiedot, joita maistraatin tuli tilastollisissa tai muita tarkoituksia varten antaa
- pitää luetteloita lykätyistä asioista
- pitää luetteloita niistä, jotka olivat saaneet luvan harjoittaa tai olivat ilmoittaneet harjoittavansa elinkeinoa, josta oli säädetty erikoinen maksu tai veroa, tai lakanneet sitä harjoittamasta
- pitää luetteloita anniskeluoikeuksista ja viinin sekä miedompien väkijuomien kauppaoikeuksista
- pitää luetteloita päätöksistä, joilla maistraatti oli määrännyt tai kieltänyt määrääjakana ja määräuhalla jonkin tekemisen

Rikosasian apulaisulosottomiehen tuli toimittaa kaikki rangaistusten täytäntöönpanoon kuuluvat tehtävät.

Vuosien 1919 ja 1927 välisenä aikana muutettiin kunnallislainsäädäntöä ehkä tuntuvammin kuin koko kaupunkilaitoksen historian aikana. Jo vuonna 1919 lopullistettiin yleinen äänioikeus ja poistettiin verotuksen merkitys äänimääriin nähdessä. Vuonna 1927 poistettiin vihdoin jäänteet porvariston erioikeuksista siirtämällä pormestarin, neuvosmiesten ja maistraatinsihteerin vaali valtuustolle. Samalla tämä uudistus lakkautti perinteisen raastuvankokouslaitoksen; em. vaalien toimittaminen oli vuodesta 1917 lähtien ollut sen ainoa tehtävä.

Uudet olot aiheuttivat lisääntyvää työpainetta myös maistraatissa, joka tavallaan joutui toimimaan kaupunginhallitusta vastaavissa tehtävissä. Toisaalta oli taloustoiminnan painopiste siirtynyt rahatoimikamarille, mutta muodollinen valvonta jäi vielä maistraatille. Samoin jäivät sen talous- ja järjestysasiain tuomioistuintehtävät, ulosotonhaltijatehtävät sekä rikostuomioiden täytäntöönpanotehtävät.

Mitään olennaisia sisäisiä toimintamuutoksia ei maistraatissa sanottuna aikana tapahtunut.

Joulukuun 9. päivänä 1927 annettiin laki kunnallishallinnon uudistamisesta. Kun päätökset v. 1931 pantiin täytäntöön, astui kaupungin johtoon kaupunginhallitus. Se merkitsi maistraatin lopullista siirtymistä syrjään kaupunkihallinnon painopisteestä.

Maistraatti, joka vaihtelevalla menestyksellä oli kaupungin perustamisesta lähtien johtanut kaupungin toimia, jatkoi kuitenkin olemassaoloon, tästä alkaen puhtaasti erikoistuomioistuimena ja erinäisten rajoitettujen alojen toimeenpanoviranomaisena. Myös muutamien erikoisalojen, kuten vaalitoimitusten laillisuusvalvonta, jäi sille edelleen.

Maistraatin varsinainen sisäinen toiminta jatkui tästä uudistuksesta ilmeisen vähän. Seuraavaa työjärjestystä – vasta vuodelta 1940 – tarkkailla havaitsee, että olennaisimmat muutokset tapahtuivat kansliarutiinissa ja virkamiesten keskeisessä tehtäväänjaossa. Työjärjestys luettelee seuraavat virkamiehet pormestarin ja neuvosmiesten lisäksi; Maistraatinsihteeri, ensimmäinen ja toinen julkinen notaari, ulosottolaitoksen tarkastaja, arkistonhoitaja ja kaksi avustavaa arkistonhoitajaa (yhteiset raastuvanoikeuden kanssa), kirjaaaja, apulaiskirjaaja sekä toimistoapulaiset ja haastemiehet sekä vastaavat. Lisäksi vuoden 1952 työjärjestys mainitsee maistraatinnotaarin, jonka velvollisuudeksi tuli

- laatia ja allekirjoittaa maistraatinkirjeet niissä virka-asioissa, jotka voidaan toimittaa ilman esittelyä maistraatissa
- pitää maistraatin poliisiasia pöytäkirjaa ja laatia se viikon sisällä
- pitää alusrekisteriä ja aluskiinnitysasiain- ja alusrekisteriasia pöytäkirjaa sekä hoitaa näihin kuuluvat toimituskirjat
- laatia ja toimittaa maistraatin kuulutukset

Vuoden 1952 työjärjestyksessä määrättiin arkistonhoitajalle mm. kalustoluettelon pito, samoin henkilökortiston ja nimikirjan rangaistusvaatimusten vastaanottaminen ja luettelointi, maistraattiin talletettujen varojen hoito, metsästyskorttien antaminen, riistanhoitomaksujen ja tapporahojen tilitys, toimimiehen tehtävät ja tarveainehankintojen hoito.

Jo vuonna 1964 lakkasi maistraatin velvollisuus toimittaa kunnallisvaalit. Vuoteen 1969 saakka maistraatti laati valtiollisia vaaleja varten vaaliluettelon kaupungin kutakin äänestysaluetta varten, asetti vaaliluettelon nähtäväksi ja toimi vaalilautakuntana, päätti vaaliluetteloon tehtävistä oikaisuksista ja antoi otteet.

3.6.1958 annetun työjärjestyksenä – muutoin 8.2.1969 – mukaan toimii Helsingin kaupungin maistraatti talous- ja järjestysasiain tuomioistuimena sekä ulosotonhaltijana Helsingin kaupungissa. Tämän lisäksi tulee maistraatin valvoa rakennustoimintaa koskevien säännösten ja määräysten noudattamista ja toimittaa niiden mukaan maistraatille kuuluvat tehtävät. Julkisena hallintoviranomaisena maistraatti sitä paitsi suorittaa erinäisissä laeissa ja asetuksissa sille määrättyjä tehtäviä, joita mainittakoon Helsingin piirin alusrekisterin sekä kaupparekisterin pitäminen.

Maistraatin kokouksissa johtaa puhetta kannallispuormestari ja hänen ollessaan estynyt vanhempi oikeusneuvosmies.

Paisti niitä velvollisuuksia, joita kunnallispuormestarilla sekä oikeusneuvosmiehillä ja kunnallisneuvosmiehillä on maistraatin jäsenenä sekä ensiksi mainitulla maistraatin puheenjohtajana ja vanhemmalla oikeusneuvosmiehellä sen varapuheenjohtajana, ovat heidän sekä maistraatin työjärjestyksessä mainittujen viranhaltijain tehtävät pääasiassa seuraavat:

- Kunnallispuormestarin tulee mm. valvoa maistraatin töitä ja johtaa sen kansliaa; valmistaa ja maistraatille esitellä ne asiat, jotka ovat maistraatin ratkaistavat, paitsi niitä asioita, joiden esittely kuuluu oikeusneuvosmiehille: valvoa, että ryhdytään kaikkiin niihin virka-aputoimiin, joita maistraatilta pyydetään ja jotka voidaan ilman maistraatissa tapahtuvaa esittelyä suorittaa, paitsi niitä toimenpiteitä, joiden suorittamisesta oikeusneuvosmiesten tulee huolehtia; toimittaa siviiliavioitovihkimiset; pitää pöytäkirjaa, laatia ja allekirjoittaa toimituskirjat rakennuslupa-asioissa vuorotellen oikeusneuvosmiehen kanssa.
- Vanhemman oikeusneuvosmiehen tulee mm. valmistella ja esitellä maistraatille ulosotonhaltijana kuuluvat asiat sekä laatia ja allekirjoittaa niistä syntyneet toimituskirjat ja kirjeet; pitää pöytäkirjaa, laatia ja allekirjoittaa toimituskirjat rakennuslupa-asioissa vuorotellen puormestarin ja nuoremman oikeusneuvosmiehen kanssa; valvoa ulosottoimen tarkkaajan sekä kaupunginvoutien työskentelyä; yhdessä muiden katselmusmiesten kanssa suorittaa merilaissa määrättyt katselmukset ja toimitukset, jollei maistraatti määrää nuorempaa oikeusneuvosmiestä tai kunnallisneuvosmiestä suorittamaan näitä.
- Nuoremman oikeusneuvosmiehen tulee mm. valmistella ja esitellä maistraatille ulosotonhaltijana kuuluvat asiat, joiden valmistelu ja käsittely ei kuulu vanhemmalle oikeusneuvosmiehelle, alusten ja kiinteistöjen pakkohuutokaupat mukaan luettuina, pitää pöytäkirjat ja näissä asioissa ja laatia ja allekirjoittaa niissä syntyneet toimituskirjat ja kirjeet; pitää pöytäkirjaa, laatia ja allekirjoittaa toimituskirjat rakennuslupa-asioissa vuorotellen puormestarin ja vanhemman oikeusneuvosmiehen kanssa; vastaanottaa pakkohuutokaupoissa maistraattiin kertyvät varat; käsitellä maistraatille saapuneet rangaistusvaatimukset.
- Kunnallisneuvosmiesten asiana on suorittaa kaikki ne katselmukset ja arvioinnit, jotka maistraatin jäsenen on suoritettava tai jotka maistraatti määrää toimitettaviksi; yhdessä muiden katselmusmiesten kanssa suorittaa yleisessä järjestyssäännössä ja muissa kunnallisissa säännössä tarkemmin määrättyt katselmukset ja toimitukset.
- Maistraatinsihteerin tulee mm. pitää pöytäkirjaa maistraatin istunnoissa niissä asioissa, joissa pöytäkirjanpito ei kuulu muulle viranhaltijalle; pitää poliisiasioden lukuun ottamatta luetteloa maistraatin istuntoon haastettavista ja lykätystä asioista; laatia ja varmentaa kaikki ne maistraatin toimituskirjat, jotka eivät ole muun viranhaltijan huolehdittavina. Maistraatinnotaarin tulee mm.: laatia ja allekirjoittaa maistraatin kirjeet niissä virka-apuasioissa, jotka ilman maistraatissa tapahtuvaa esittelyä voidaan toimittaa; pitää maistraatin sakkoluetteloja; pitää pöytäkirjaa poliisiasioissa; hoitaa alusrekisteriä siihen kuuluvine asiakirjoineen.
- Julkisen notaarin tulee mm. toimittaa vekseliprotestit, obligaatio- ja rahavaronnat sekä muut notaarin läsnäoloa vaativat virkatoimet; antaa täysivaraisuus- ym. todistuksia; toimia kaupanvahvistajana; pitää pöytäkirjaa omista toimituksistaan. Ensimmäinen ja toinen notaari hoitavat vuorotellen julkisen notaarin tehtäviä virastossa ja sen ulkopuolella.
- Arkistonhoitajan tulee mm. valvoa arkiston hoitoa; antaa jäljennöksiä ja todistuksia arkistossa säilytetyistä asiakirjoista; vastaanottaa maistraatin vahvistettaviksi saapuneet rangaistusvaatimukset; vastaanottaa maistraatin talletettavat varat ja huolehtia niistä.
- Arkistonhoitaja hoitaa myös ne tehtävät, jotka kuuluvat maistraatin toimimiehelle. Toimimiehen velvollisuutena on toimia niiden asiamiehenä,

Helsingin kaupunginarkisto

Helsingin maistraatti

jotka häneltä sitä pyytävät antamalla maistraattiin asiakirjoja ja ottamalla sieltä päätöksiä ym. Kirjaajan tulee mm. pitää diaarioita ja luetteloita, mm. yhdistys- ja osuuskuntailmoituksista, pitää kaupparekisteriä sekä antaa todistuksia niistä.